

или дисциплински да гони државног службеника запосленог у органу који је непосредно одговоран за учињену повреду права грађана. Осим надзора над органима управе омбудсман у неким земљама (Шведској или Финској) контролише и рад судова и судија па тако може и да покрене поступак против судија који су злоупотребили своја судска овлашћења, под условом да то не угрожава независност судства и не утиче на мењање судске одлуке.

Омбудсман остварује своју функцију, односно делује, или на основу жалбе грађана или по својој иницијативи. Како је омбудсман, пре свега, позван да штити права грађана, логично је да грађани треба и могу да му се непосредно обрате усмено (телефоном и сл.) или писмено, при чему се у тој жалби морају навести основни подаци о жалиоцу, садржини предмета и органу чији се рад или неправилност у раду истиче. По правилу, постоји и одређени рок у коме грађани могу поднети жалбу омбудсману и то је обично година дана од дана када је учињена повреда права грађана (Данска, Норвешка, Нови Зеланд) мада омбудсман и после тог рока може да поступа по жалби. Осим по жалби, омбудсман поступа и по сопственој иницијативи и предузима акције и истражне радње у свим оним случајевима у којима посумња да су учињене повреде права грађана.

Омбудсман је орган акције који више делује превентивно него наредбодавно па је у правом смислу институција јавности и демократије, са овлашћењима која су више откривајућа, упозоравајућа и васпитна, а мање репресивна. Иако нема право да доноси конкретне одлуке нити се непосредно меша у рад државних органа или мења њихове одлуке, омбудсман има на располагању разна средства утицаја (па и притиска) на органе и поједине државне службенике а такође може да указује и на недостатке закона и предлаже њихову измену или доношење нових. Омбудсман је свуда обавезан да парламенту подноси и извештај о свом раду, како годишњи, тако и оне посебне или *ad hoc* извештаје.

И у нашој Републици Србији је тек након пада режима Слободана Милошевића оживела идеја о омбудсману, прво у стручним и научним круговима (и расправама), да би касније добила и правну регулативу. То се догодило са Законом о локалној самоуправи Републике Србије из 2002. год. који је отворио могућност да се у локалној заједници образује грађански бранилац да би тек при крају 2005. год. омбудсман ушао на главна врата у Србију под именом Заштитник грађана.